

OMIŠ, župna crkva i kula Peovica

PORTAL ŽUPNE CRKVE U OMIŠU

obitelji Bonito iz 1602, ranokršć. sarkofazi, te srednjovj., renesansne i barokne nadgrobne ploče ukrašene grbovima. — *Franjevački samostan*, sagrađen u XVIII. st., ima zbirku umjetnina, arhiv s tur. ispravama i biblioteku. Uz crkvu Sv. Petra nalazi se zgrada bivšega Ilirskoga sjemeništa s natpisom iz XVIII. st.

U omiškoj muzejskoj zbirci čuvaju se arheol., kulturnopov. i etnograf. predmeti s područja grada i susjednih Poljica. Ističe se i priv. zbirka obitelji Radman, koja čuva kamene ulomke iz doba gotike i renesanse, te kulturnopov. predmete iz XVIII—XIX. st. vezane uz tu obitelj.

LIT.: K. Prijatelj, Pala Palme mlađeg u Omišu, Abramićev zbornik, Split 1957. — N. Bezić, Crkva sv. Petra na Priku u Omišu, Prilozi—Dalmacija, 1960. — Ista, Novi nalaz u crkvi sv. Petra na Priku u Omišu, ibid., 1961. — C. Fisković, Iz renesansnog Omiša, Izdanje Historijskog arhiva u Splitu, 1967. — I. Fisković, Prijedlog za kipara Jurja Petrovića, Peristil, 1965—66, 8—9. — R. Tomić, Baština poljičko-omiške obitelji Dražojević-Jelić, Peristil, 1984—85, 27—28. — V. Kovačić, Omiška tvrđava Starigrad, Prilozi—Dalmacija, 1985. — Ista, Fortifikacija grada Omiša, Radovi, IPU, 1992. N. B. B.

OMIŠALJ, naselje na uzvisini SZ dijela otoka Krka. Tu je u prapovijesti postojalo gradinsko naselje (halštatska keramika iz ←500). Na lok. Okladi u morskome zaljevu nađeni su arheol. ostaci rim. veteranskoga rezidencijalnoga sklopa iz doba Flavijevaca, prema natpisu zvanoga *Fulfinum*. Na lok. Kurilovo otkrivena je nekropola iz toga doba s bogatim nalazima keramike, urna s pepelom, kovina i stakla, datirana u razdoblje principata. Kada su stanovnici Fulfinuma napustili naselje, ostala je u upotrebi utvrda na poluotočkome brijegu (*Castel Minusculum*). — U uvali Sepenu nalazi se starokršć. bazilika očuvana do krovišta. Monumentalna crkvena građevina ima narteks, prothesis i dakonikon a u pravokutno svetišće upisana je polukružna apsida. Prema mjesnoj tradiciji, ta je crkva, pučki zvana Mirje (zidovlje), bila dio glagoljaške benediktinske opatije Sv. Nikole, napuštene u XV. st.

Dolaskom Hrvata na otok nastaje gradić *Omišal* na predslav. osnovi, koji zajedno s pripadajućim naseljima čini »komun« (općinu), istaknuto središte glagoljaške kulture. U lat. se ispravama prvi put spominje 1153.

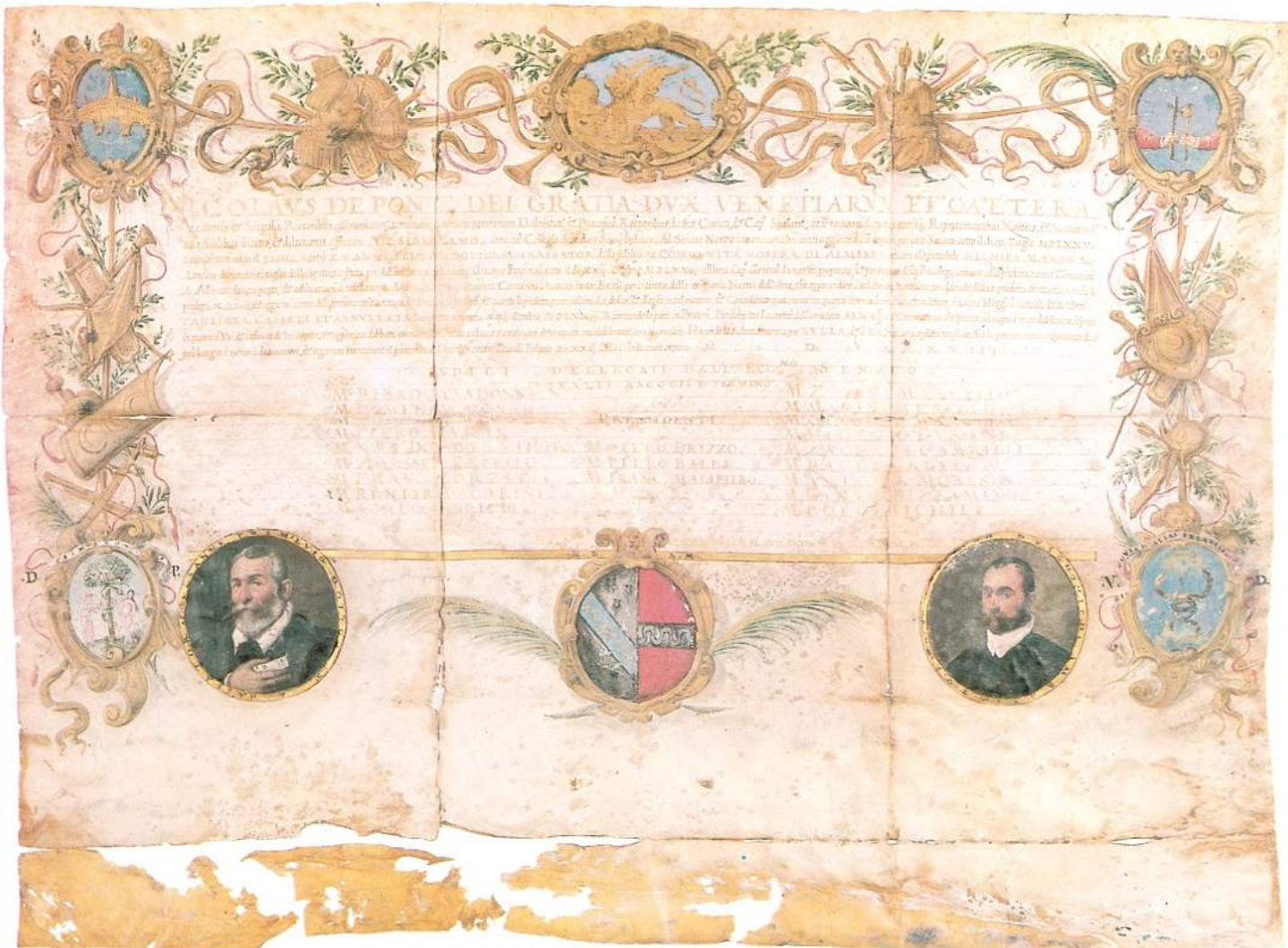
OMIŠALJ, ostaci starokršćanske bazilike u uvali Sepenu

OMIŠALJ, luneta iznad vrata crkve Uznesenja Marijina

OMIŠKA DUKALA. Split, Državna uprava za zaštitu kulturne i prirodne baštine

kao *Castrum Musculum* (*Castelmuschio*). U doba kneza Ivana i Nikole Frankopana O. se učvršćuje jakim zidinama, gradi se kaštel, vodosprema i obrambena kula 1476. Na ruševinama kaštela izgrađena je škola, a kula je preuređena za stanovanje 1910. Od 1480. O. je pod mlet. vlašću; iz toga je razdoblja i potopljena galija otkrivena u Omišaljskom zaljevu (istraživanja 1977). — Kao sjedište ladanjskoga kaptola O. se spominje 1213.

Najvažniji je spomenik romanička zborna (sada župna) crkva *Uznesenja Marijina* (*Stomarina*), temeljito obnovljena i proširena (transept, kapele,

ONOFRIO DI GIORDANO DELLA CAVA, *Velika česma* u Dubrovniku

kupola i svetište) u XVI. st.; na pročelju se nalazi prozorska rozeta koju je izradio »meštar Sinoga«; u luneti iznad vrata je reljef s prikazom križa i palmi u stilu predromaničke ornamentike. U crkvi su kameni amboni s romaničkom dekoracijom; renesansni drvorezbareni oltarni retabl s plitkim reljefima venec. je provenijencije (utjecaj Sansovina). U XVII. je st. ispred retabla podignut kameni oltar, od 1973. smješten u kapelu »od Duš«, sagrađenu 1525. Na oltaru Srca Isusova nalazi se triptih Jacobella del Fiorea iz XV. št. Kiparska radionica V. Matkovića sagrađila je oltar Sv. Terezije 1938; kupolu je freskama oslikao Ivan Volarić 1929. Zvonik crkve gradili su 1533—36. »mešter Pero iz Omišlja i mešter Andrija iz Kotora«. — Na trgu pred gradskom ložom iz XVI. st. nalazi se kapela Sv. Jelene, pregrađena 1458. u inačici vinodolsko-krčke gotike; u kapeli je lapidarij (natpis iz Fulfinuma i dr.). Na Dupcu je romanička kapela Sv. Antuna Padovanskoga s predvorjem iz XVII. st.; na obližnjemu Vozu kapela Sv. Josipa iz 1784. — U pristanišnoj zgradi Aerodroma »Rijeka« kraj Omišlja na zidu je kameni mozaik, rad O. Glihe iz 1970.

LIT.: V. Ruševljanin, Drevne ruševine »Mira« u Sepnu kod Omišlja na otoku Krku, Krčki zbornik, 1972, 5. — Ista. Ranorimska nekropola u uvali Sepen kod Omišlja na otoku Krku, Diadora, 1973, 6. — D. Rendić Miočević, Novootkriveni Domicijanov natpis o fulfinskom vodovodu, VjAM, 1974, 8. — R. Matejčić, Otkriće fulfinskog natpisa, Krčki zbornik, 1976, 7. — M. Bolonić i J. Žic Rokov, Otok Krk kroz vjekove, Zagreb 1977. — A. Šonje, Starokršćanska bazilika kod Omišlja na otoku Krku, Krčki zbornik, 1990, 15. — Ra. Mat.

OMIŠKA DUKALA, iluminirana isprava iz 1579. o uspjehu omiških građana u borbi oko ponovnoga dobivanja nekih starih povlastica. Pisana i oslikana u Veneciji, čuva se u Regionalnome zavodu za zaštitu spomenika kulture u Splitu. Pergament ukrašen pozlaćenom bordurom u koju su ukomponirani medaljoni s obiteljskim gradskim grbovima, tur. i eur. oružje, trublje, cvjetni ukrasi i dr. Na donjem su dijelu isprave nalijepljena dva minijturna portreta (ulje na pergamentu), popraćena obiteljskim grbovima. Minijature su vjerojatno rađene u krugu Bassana ili Tintoretta.

LIT.: A. Simić-Bulat, Omiška dukala, Prilozi — Dalmacija, 1956.

L. D.

OMIŠLJANIN, Vid → VID OMIŠLJANIN